

Združenje žrtev okupatorjev
1941-1945 Kranj
Slovenski trg 1, p.p. 12
4000 Kranj

Poština plačana
pri pošti 4101 Kranj

»OPTIMIST«

št. 42

J U N I J 2016

OB IZIDU DVAINŠTIRIDESETE ŠTEVILKE »OPTIMISTA«

Pred vami je 42. št. biltena »OPTIMIST«, kjer vas seznanjamo z novicami, poročili in obvestili.

Ob tej priliki vas še vedno prosimo, da nam pošljete svoje spomine oz. zgodbe na čase, ko ste svoja mlada leta preživljali kot izgnanci daleč od svojega doma.

Čeprav so dogodki že zelo oddaljeni in niso preveč lepi, toda pozabiti se kljub temu ne smejo, pa tudi naši člani in vaši sotrpini te zgodbe radi berejo, saj se v njih vidijo tudi sami. Veseli bomo vseh vaših spominov.

ČLANI ODBOROV ZDRUŽENJA:

Izvršni odbor	Nadzorni odbor	Častno razsodišče
ROVAN FRANC	MIHELIČ ALBINCA	GABRIJEL LOJZKA
STANE SLADIČ	GERJEVIČ DARINKA	SINKOVIČ IVAN
GERJEVIČ FRANC	KNEZ ANTON	KUNČIČ VIDA
MIŠIČ JOŽICA	PODGORŠEK IVAN	
KATNIK ANA		
ROVTAR STANA		
PIRC JELKA		
GUSTINČIČ FRANC		
KARUN JANEZ		
KNEZ JOŽICA		

≈≈≈

OBVESTILO - DELOVNI ČAS in NASLOV SPLETNE STRANI

Pisarna Združenja bo tudi v letu 2016 odprta samo **dvakrat** na teden, in sicer v **PONEDELJEK in SREDO od 9,00 – 12,00 ure.**

Naš spletni naslov je: <http://www.zdruzenje-zrtev.si>

Kdor ima možnost lahko s pridom izkoristi dostop do spletne strani in se informira o našem delu.

≈≈≈

PLAČILO ČLANARINE:

Članarina za leto 2016 še naprej znaša **15,00 €**, kamor je vključen tudi »OPTIMIST«. Lahko se plača v dveh obrokih.

Plačevanje članarine poteka na isti način kot doslej. Kranjčani in okoličani lahko plačajo v pisarni, ostali pa preko transakcijskega računa: 05100-8000057707 ali po poštni nakaznici.

IZVRŠNI ODBOR

V SLOVO TONETU KRISTANU

V soboto 7. maja 2016 nas je za vedno zapustil g. TONE KRISTAN, ustanovitelj in dolgoletni predsednik Združenja žrtev okupatorjev 1941-1945 Kranj, v katerem je deloval do zadnjega diha.

Na zadnjo pot smo 13. maja pospremili našega prijatelja, sodelavca, borca za človekove pravice, predvsem pa borca za pravice žrtev okupatorjev med II. svetovno vojno.

Tone Kristan je bil rojen 18.9.1928 v Arnovem selu, kjer je s starši in bratom Ivanom živel vse do 25. oktobra 1941, ko so jih Nemci izselili v Nemčijo, v taborišče Breslau nato še v nekaj drugih taborišč, vsega skupaj kar v 8 taborišč, kjer je Tone, star komaj kot 13 let, moral trdo delati za tujca. Konec vojne je dočakal v taborišču Lauthental in ko so se septembra leta 1945 vrnil domov, jih je čakal porušen dom, zato so nekaj časa živeli pri sosedu. Ker v domačem kraju ni bilo veliko možnosti za zaposlitev, se je preselil na Gorenjsko in tukaj tudi dobil delo. Delovne obveznosti so ga vodile po vsej Jugoslaviji in tako je v Mariboru spoznal tudi svojo življenjsko sopotnico. Preselila sta se v Ljubljano, kasneje v Kranj, kjer sta preživela več kot 40 let.

Ker pa je bil Tone zelo odločen človek, ki so ga bolele krivice, je z nekaterimi somišljeniki, med njimi sta bila najaktivnejša tudi g. Šetinc in g. Kunej, ki jih tudi ni več med nami, leta 1991 ustanovil, na istem gradu, od koder je bil leta 1941 izgnan, Društvo izgnancev Slovenije, katerega cilj je bil zahtevati odškodnino od okupatorjev za vse izgnance, begunce, taboriščnike, ukradene otroke. Prav tako je bil prepričan, da naj bi vse žrtve vojnega nasilja dobile povrnjeno tudi vso materialno škodo, ki so jo uničili okupatorji.

V društvu je prišlo do nesoglasij in na pobudo Toneta in ostalih somišljenikov, je bilo leta 1996 ustanovljeno Združenje žrtev okupatorjev 1941-1945 Kranj. Dolga leta je bil predsednik Tone, ki je s pomočjo znancev, prijateljev, kot tudi somišljenikov iz Nemčije, pričel akcijo za poplačilo že omenjenih odškodnin od nemške vlade.

Za vse člane Združenja, kot tudi za mnoge druge žrtve vojnega nasilja, je dosegel veliko in z vsem svojim znanjem, požrtvovalnostjo, samovoljo, ki je bila še kako potrebna za doseg ciljev, se je do konca trudil, da bi žrtve vojnega nasilja dobile povrnjeno tudi materialno škodo. Žal ga je smrt prehitela.

Za svoje delo v Združenju žrtev okupatorjev je prejel veliko priznanj in pohval, med njimi zadnjo "Listina o priznanju Mestne občine Kranj za leto 2015".

Dragi Tone - Hvala ti za vse, kar si storil za nas žrtve vojnega nasilja. Hvala, da smo bili lahko tvoji sodelavci in prijatelji. Vsi, ki smo te poznali in smo imeli srečo delati s teboj, se od tebe marsikaj naučili, se te bomo spominjali po poštenosti, delavnosti, po potrebi tudi neomajnosti in drznosti – po drugi strani pa kot srčno dobrega človeka in vedno pripravljenega pomagati sočloveku.

Verjemi Tone, radi smo te imeli in res te bomo pogrešali.

☺ ☺ ☺

ZAHVALA DONATORJEM

Zahvaljujemo se še enkrat vsem tistim, ki so donirali 0,5 % plačane dohodnine (za leto 2015) našemu Združenju.

Obenem se priporočamo že za naprej, da vaši sorodniki, ki predvidevajo, da bodo morali plačati dohodnino, a še niso prijavili donacije 0,5 % za leto 2016, da le-to namenijo našemu združenju .

To lahko storijo do konca leta na naslednji način:

Izpolniti je potrebno obrazec, ki ga dobite na najbližji davčni upravi in izpolnjenega oddate ravno tako na davčni upravi.

- v rubriko *Ime oz. naziv upravičenca*, je potrebno napisati: **ZDRUŽENJE ŽRTEV OKUPATORJEV 1941-1945 KRANJ**
- v rubriko *davčna številka upravičenca*, se vpiše: **90541146**
- v rubriko *odstotek (%)* se vpiše **0,5 %**

Za več informacij lahko pokličete na naš telefon 04/2373553 (ponedeljek in sreda od 9.-12. ure), kjer vam bomo z veseljem pomagali.

Z eventualno donacijo boste pomagali našemu in hkrati tudi vašemu Združenju.

OPOZORILO: Tisti, ki ste donacijo že prijavili, je ni potrebno še enkrat.

Ker bi razstave radi obogatili še z različnimi predmeti, ki jih morda imate tisti, ki ste bili direktne žrtve, ali pa njihovi mlajši sorodniki, ki so jim ti predmeti ostali. Predvsem gre za fotografije kot naprimer: značilne slike odhoda od doma, transport v zbirne centre, potovanje v Nemčijo ali Srbijo ter fotografije iz zaporov, taborišč in prisilnega dela; dalje predmete kot so: morebitna takratna oblačila, obutev, jedilni pribor, posode in pa seveda kaj takega, kar vi mislite, da bi bilo vredno prikazati.

Vse kar ste pripravljeni pokazati bi fotografirali in nato prikazali kot slikovni material, kdor pa bi bil pripravljen, da se tak predmet pokaže v originalu, bi ga z veseljem začasno sprejeli in nato vrnili. Vsem, ki ste pripravljeni to storiti se že vnaprej zahvaljujemo.

Še enkrat pa prosimo direktne žrtve nacifašizma ali njihove bližnje sorodnike, znance, prijatelje, da nam napišejo zgodbe, doživljanja, razmišljanja o takratnih časih in dogodkih, da jih objavimo v Optimistu, vse z namenom, da se kaj takega nikdar več ne ponovi in ne pozabi.

ZADNJE NOVICE

Vse, ki prejimate naš bilten »Optimist« prosimo, da obvestijo tudi svoje prijatelje, znance in sorodnike, da imajo možnost spremljanja novic o našem delu tudi preko spletne strani. Tam lahko preberejo vsa tekoča dogajanja in kaj se v združenju dela.

Spletni naslov je: <http://www.zdruzenje-zrtev.si>

Člani in nečlani pa lahko komunicirajo z nami tudi po elektronski pošti, na naslovu: zzokranj@siol.net

Kot smo vas že obveščali v OPTIMISTU, da smo iz posnetega materiala o dogodkih med II. svetovno vojno v Posavsko – Obsoteljskem pasu, sedaj že uredili enourni film v slovenskem in nemškem jeziku.

Če koga zanimajo pripovedi žrtev iz teh krajev, lahko dobijo ta DVD pri našem Združenju. Cena tega DVD-ja je samo 10 € Za naročilo lahko kontaktirate na tel: 04 2373 553 ali po e-pošti: zzokranj@siol.net. Še naprej pa se bomo trudili urejati materiale za druge dele Slovenije.

OBISKI NAŠIH ČLANOV

S to rubriko smo naleteli na lepo odobravanje naših članov. Posebno pa še pri članih, katere smo obiskali na njihovih domovih, oz. v domovih za starejše, za njihove rojstne dneve, kar lahko vidite na slikah s srečanj, ki jih pošiljamo tudi njim. Tistim bolj oddaljenim pa pošljemo čestitko po pošti.

V nadaljevanju vam prikazujemo slike zadnjih obiskov naših članov za njihove rojstne dneve:

V februarju 2016 smo za roj. dan obiskali g. KRAŠOVEC MARIJO iz Kranja

Marca smo za roj. dan obiskali ga. BENEDIK MARIJO iz Kranja

Prav tako smo marca za rojstni dan obiskali ga. MURN OLGO iz Kranja

Aprila smo obiskali ga. BARJAKTAREVIČ MARIJO iz Čepulj pri Kranju

Aprila smo obiskali tudi ga. OLGO ŠUMI v DU Kranjska gora.

UMRLI ČLANI V LETU 2016

Zadnikar Antonija	15.02.1920	Belska 20, Preddvor	marec
Erman Aljoz	12.04.1929	Britof 281, Kranj	april
Stritar Marija	29.08.1935	Veliki Poflog 18, Leskovec	april
Kristan Anton	18.09.1928	Planina 66/b, Kranj	maj
Toporš Andrej	25.02.1931	Sp. Duplje 32, Duplje	maj

☺ ☺ ☺

ZBIRKA SPOMINOV NA IZGNANSTVO

Vsi, ki prejimate našo publikacijo »Optimist« veste, da poleg vseh obvestil in dogodkov, ki so se zgodili v določenem obdobju, na koncu vedno objavimo tudi eno zgodbo ali pesem, ki jo je napisal kdo od naših članov in opisuje doživljanja in zgodbe iz časa izgnanstva in po vrnitvi v domovino.

Teh zgodb smo objavili že kar nekaj, pa verjamemo, da vas je še veliko, ki bi lahko kaj povedali, oz. napisali v zvezi z dogodki in občutji v tistem času. Zato ponovno prosimo, napišite ali pa povejte mlajšim da bodo zapisali te spomine, da se ta polpretekla zgodovina ne bo pozabila, in da bodo naši zanamci seznanjeni s takratnimi dogodki.

Vse do sedaj objavljene zgodbe pa bomo v kratkem natisnili v enem zvezku, ki ga boste tudi prejeli.

☺ ☺ ☺

SPOMINI, KI NAJ SE ZAPIŠEJO IN SE NE SMEJO POZABITI

Svoje spomine je že pred leti napisal g. Tone Kristan in je bila objavljena tudi v knjigi, ki je izšla v Nemčiji. Mislimo, da je prav, da smo jo objavili tudi tu – v njegov spomin

IZGNANI V NEZNANO

Poznano je, da so nacifašisti že pred okupacijo Jugoslavije, leta 1941 naredili načrt za uničenje slovenskega naroda, ker je bil ta kos zemlje tako lep in pomemben, da so ga hoteli za sebe.

Poleg likvidacij, zaporov in krematorijev v koncentracijskih taboriščih, je bila najosnovnejša varianta, izgon slovenskega naroda na tuja področja, od koder se ne bi več vrnili in bi se v tujini izgubili in izumrli. Kako je potekal izgon in nato življenje v izgnanstvu naše družine, bom na kratko izpovedal v nadaljevanju.

Pred našo hišo so se ustavili kamioni z nemškimi vojaki v spremstvu domačega izdajalca, ki jim je služil tudi za prevajalca. To je bilo 25.10.1941 v opoldanskem času, ko smo se pripravljali h kosilu, ki pa je po razvoju dogodkov, odpadlo. Takoj je padlo povelje, da moramo biti v eni uri pripravljeni za odhod. S seboj smemo vzeti le najnujneše, kar lahko nesemo. Nič niso pomagale prošnje in prepričevanja, da je mama težko bolna, ker je prišla pred kratkim iz bolnice, kjer je bila osem

mesecev zaradi zlomljene hrbtenice in je bila še vedno težko gibljiva, še posebej pa občutljiva na vsak tresljaj. Jaz sem bil takrat star komaj 13 let, brat Ivan pa samo 11 let.

Sploh pa niso hoteli slišati in odgovoriti, zakaj in kam nas bodo odpeljali in kdaj se bomo vrnil, saj imamo vendar živino. V odgovor smo dobili naperjene puške in grozeč ukaz. Pred odhodom so nam pobrali vse dokumente, denar in ostalo, kar je bilo kaj vredno. Tako so nas naložili na kamion. S seboj nismo vzeli veliko, ker ni bilo možno in, ker smo bili prepričani, da se kmalu vrnemo. Sam sem k sreči zvil in povezal dve odeji, ki sta kasneje še kako prav prišli za mam, ker smo v gradu Rajhenburg (Brestanica), kamor so nas odpeljali, spali na slami v hlevu.

Ves čas vožnje s kamionom je moral oče držati mam na rokah, da ji je blažil tresljaje in s tem bolečine.

Meni je pokvarjeni domači izdajalec, s pomočjo vojakov, odvezel nove čevlje, ki sem jih kupil za zimo in sicer z denarjem, zasluženim med počitnicami. Zaradi tega sem celo zimo prezebal. Kasneje sem od dobrih ljudi dobil cele čevlje. Po dveh dneh bivanja na rajhensburški slami, kjer je bilo komaj kaj hrane, so nas odpeljali na železniško postajo, kjer so čakali zaprti vagoni in en osebni I. razred. Še pred tem so nam na gradu Rajhenburg v zameno za osebne dokumente, izročili pločevinaste oz. kovinske ploščice s številko in nas s tem označili.

Veliko truda in besed našega očeta je bilo potrebno, da mam ne morejo dati v živinski vagon, ker vožnje ne bi prenesla in je bolje, da jo takoj ubijejo, bo vsaj pokopana v domači zemlji. Končno smo, s pomočjo poštenega in pametnega oficirja, dobili kupe v osebni vagonu, ki je bil za spremstvo tega transporta. Tako smo po naporni vožnji, skoraj brez hrane, 1. 11. 1941 ob 02. uri zjutraj, prispeli na železniško postajo Breslau. Nato je sledil, ob hudem mrazu, naporen transport v taborišče Breslau, ki je bil v bivšem samostanu. Tu si je bilo potrebno, med 25 osebami v sobi, izbrati kar se da primeren prostor za preživetje. Najprej je bilo treba s slamo napolniti neke vreče, ki smo jih dobili za na pograde. Vsak je dobil tudi eno odejo. Zjutraj smo po dolgem času dobili nekakšno čorbo, ki je bila vsaj topla in košček kruha, za kar smo bili vsi zelo hvaležni, saj že tri dni nismo zaužili nobene tople hrane.

Naslednji meseci so potekali v glavnem na urejanju in prirejanju stavbnega kompleksa za potrebe naseljenih. V tem času je vodstvo taborišča napravilo popis in selekcijo vseh sposobnih in primernih ljudi za zaposlitve in jih poslalo na določena delovna mesta v tovarne, železnice, komunalo, obrt, kmetijstvo, gostinstvo in gospodinjstvo. Nekoliko na boljšem so bili tisti, ki so jih poslali delat k obrtnikom ali v gostinstvo in gospodinjstva ter na kmetije, ker so čez dan dobili vsaj nekaj hrane. Premnogi pa so dobili zjutraj samo kos kruha za ves dan.

Sam sem bil 16.1.1942, skupaj še s štirimi, odpeljan s spremstvom v neko veliko vrtnarijo Rabin, ki je stala na robu mesta, ob glavnem pokopališču, kjer smo nato delali cele dneve, ob kosu kruha in vodi. Medtem pa so nas nekatere preselili v neko hišo bivše zdravstvene postaje na drugi kraj mesta. Življenje je teklo naprej in predvsem naši starši so postajali vse bolj nervozni, ker nismo vedeli kaj nas čaka. Vojna je divjala naprej in mi smo preživljali borno življenje ter opravljali delo, ki nam je bilo dodeljeno, seveda brez plačila.

Na osnovi vojnih dogodkov so nas 20.1.1943 preselili na drugo lokacijo v taborišče Juppendorf (Gurau). Transport cca 80 km je trajal skoraj ves dan, kar v mrazu in brez hrane, ni bilo najbolj prijetno. Tu so me, z mojim sošolcem in njegovim bratom, dodelili v elektro podjetje Schuman –

Gurau, ki je bil oddaljen 4 km in kamor smo hodili vsak dan peš na delo. Po približno mesecu dni so družino mojih sotrpinov premestili na neko veliko kmetijo in tako sem ostal sam. Ker je bilo vse več dela in sva bila s šefom sama, je ta z oblastmi uredil, da sem se za stalno preselil v njegovo hišo s tem, da sem se moral vsak teden javljati lokalni policiji. Pošiljali so tudi občasne kontrole. Delati je bilo potrebno vsak dan od jutra do večera, tudi skoraj vse nedelje in praznike. Plačila nisem dobil, le ob občasnem izhodu sem dobil par mark žepnine. V dani situaciji je bilo to boljše kot v taborišču, ker sem imel tu svojo sobo in hrano.

V taborišču sta ostala starša z mojim bratom, kjer so organizirali za otroke neko zasilno šolo. Oče je bil zaposlen pri nekem peku, ker je bil po poklicu pek in je moral tudi vsak dan peš v 3 km oddaljen kraj. Mama pa je pomagala, kolikor je mogla, v kuhinji in pri drugih lažjih opravilih. V kuhinji je bil šef Nemeč, ki je skrbel za nabavo in ostala opravila vodenja. Za vsa ostala opravila za pripravo hrane so skrbele naše ženske in dekleta, kar je bila velika prednost pri jedilnikih.

Po nekaj mesecih so izvršili premestitev celotnega taborišča v 10 km oddaljen kraj Klein Kloden v neko večjo graščino. Življenje je teklo in skrbi zaradi negotovosti naše usode so se vedno bolj večale. Zaradi približevanja fronte so nas 14.5.1944 preselili v Wernigerode-Harz, kjer so nas namestili na obrobju mesta v samostan «Margarettenhof». Tudi tu je potovanje trajalo več kot dva dni. Mene so, ker sem bil že predhodno zaposlen pri elektro podjetju, dodelili v tovarno Reiswunderwerk, ki je proizvajala kavni nadomestek za vojaške potrebe, kot elektro vzdrževalca in to kljub temu, da nisem imel znanja in ne kvalifikacij za to nalogo, saj sem bil star le 15 let, vendar drugega ni bilo. Takoj so me preselili v sobo, skupaj z nekim Čehom, na območju tovarne, da sem bil noč in dan dosegljiv. Slaba stran te premestitve je bila, vsled pomembnosti stalnega obratovanja in bojazni pred sabotažo, stalna kontrola policije in agentov in zaradi tega večkratna zasliševanja, kjer sem imel, ob slabem razpoloženju, kar ni bilo čudno, večkrat predolg in strupen jezik, kar je imelo za posledico večkratno prenočevanje v zaporu, ob primerni fizični «obdelavi», da so s tem pokazali svojo kulturo in moč. Seveda me je vsakokrat moral reševati direktor tovarne, ker me je potreboval. Policiji in agentom sem se ob vsakem zaslišanju zameril s svojimi izjavami, tudi na račun Hitlerja in naše kalvarije.

Starša in brat Ivan so bili v taborišču. Oče je bil zopet dodeljen v neko pekarno v mestu, kamor je vsak dan hodil peš in se vračal nazaj v taborišče. Občasno je dobil od svojega šefa kakšno štruco kruha ali nekaj žemelj, kar je ob prihodu v taborišče razdelil otrokom, ki so mu ob vsakem prihodu iz dela, priredili sprejem. Mama je opravljala dela, kakor v prejšnjih taboriščih, ker se ji zdravstveno stanje ni kaj prida popravilo. Brata so dodelili nekemu krojaču za pomoč, kjer se je poleg pospravljanja, naučil tudi šivati gumbe in kaj zlikati. Dogodki so se vrstili v nekem odrejenem ritmu in mi smo otopelo živeli, ob vsakodnevnem delu, ne da bi vedeli, zakaj ?

Fronta se je bližala in taboriščnike so konec februarja preselili v Lauthental v taborišče Rote Klippe in Grad Ilsenburg, kjer je bila zadnja postaja pred kapitulacijo.

Taborišče Rote Klippe

Za mene je direktor tovarne izposloval, da nisem odpotoval z ostalimi, ker me je zelo potreboval. Ko so me nasprotniki Hitlerja in nacistov, s katerimi sem imel ves čas kontakte, v začetku aprila 1945 opozorili, da mi policija pripravlja aretacijo, so me v noči od 10. na 11. april 1945, odpeljali na skrivno mesto Ilsenburg blizu Lauthentala, kamor sem se pozneje prebijal pred fronto do taborišča, kamor sem prispel dan pred Angleži, kjer so bili starši in brat.

Ilsenburg

Po nekajtedenskih pripravah za vrnitev, so nas odpeljali na železniško postajo Goslar, kjer smo na prostem 4 dni čakali, da so sestavili vlakovno kompozicijo iz živinskih in osebnih vagonov. Ob velikih mukah smo potovali 12 dni in, ko smo prišli domov, tam ni bilo NIČ. Kar niso odpeljali in uničili nacisti, so pokradli lopovi...

To je zgodba naše družine. Enake in podobne so zgodbe vseh, ki so bili izgnani iz svojih domov in so bili predvideni za uničenje. Tu je potrebno upoštevati tudi kalvarijo izgnanih v Srbijo, na Hrvaško in v Bosno, ki je bila v mnogih primerih še veliko hujša od opisane. Veliko ljudi pa je pred izgonom oz. likvidacijo pobegnilo in so za sabo pustili vse svoje premoženje in ves čas begunstva so trepetali za svoje življenje.

